

KLEIN HERMANA

te

MINNERTSGA

VAN STATE tot SATE

Voorwoord

Precies 30 jaar ben ik bezig met het verzamelen en uitwerken van gegevens over Minnertsga en omstreken. Enige tijd terug ging ik bezig met het uitwerken van de verkoopboekjes van Klein Hermana uit 1883 en 1908 en het inkleuren van de plattegronden. Veel was er veranderd na 1830. De omgeving van toen is te zien op de kasdastrale kaart uit 1832. Het bleek dat ik ook nog veel andere informatie had en kreeg zodat ik dat ook meenam om er een geheel van te maken. Ik was eerst van plan om het te combineren met het onderzoek naar Carel Emilius Els baron Collot d'Escury maar omdat dit dan te uitgebreid werd, heb ik het uitgesplitst (zie minnertsgavroeger.nl).

Zo te lezen is Gosse Vogel er ook een tijd mee bezig geweest en heeft samen met zijn vrouw de hele inventarislijst uitgetypt, die hij te leen had van Jhr. Cees van Eijsinga uit Sint Nyk. Deze lijst is in bezit van Minnertsgavroeger en heeft Gerrit Bouma voor me gescand en gemaild. Veel persoonlijke dingen staan hierin vermeld.

Er is al vaker onderzoek naar gedaan. Zo staat Klein Hermana ook uitgebreid op de site van "stinsenfriesland", maar die hebben weer de gegevens verwerkt uit het boekje uit 1948 "Om toer en tsjerke" door P.B. Winsemius (op naam van Wumkes), die er in korte tijd veel werk in heeft gestoken.

Het ging mij ook meer om de veranderingen in het landschap, zoals te zien is op de plattegronden, de tekeningen en in de krantenberichten.

Op deze manier is na te gaan hoe Klein Hermana veranderde van state naar sate.

Dooitze Zwart, Leeuwarden, 8 februari 2022

zwartdooitze@hotmail.com

Klein Hermana en diens bewoners

De oorspronkelijke state is genoemd naar de roemrijke familie Hermana, die vaak in de oude geschriften wordt genoemd als het om Minnertsga gaat. Dit gaat terug tot voor het jaar duizend. Deze familie behandel ik bij mijn onderzoek naar Groot Hermana. Men vond het nodig om een andere state te bouwen, waar dan vaak één van de zonen ging wonen. Deze state was dan niet ver verwijderd van de eerste state. ze werden ter onderscheiding "Groot en Klein (Great en Lyts)" genoemd. Te denken valt rond Minnertsga aan - Great Tjessinga en Lyts Tjessinga - Great Orxma en Lyts Orxma - Great Folta en Lyts Folta.

De laatste telg van de Hermana's op Great Hermana was Jan Wibrens Hermana, die in 1591 overleed. De laatste Hermana op Lyts Hermana was Hessel Hermana, die hier rond 1624 overleed, 64 jaar. Hierna ging het bezit door vererving over op de familie Camstra. In 1640 vinden we als hoofdbewoner Goffe Tjalling van Camstra op Klein Hermana. Hij was op 4 februari 1634 getrouwd met Ael (Alegonda) Ruurdsdr van Juckema, dochter van Ruurd van Juckema en Maria Syds van Tjaerda. Zij woont dan in Rinsumageest. De eerste jaren van hun huwelijk woonden ze op Tjaardastate in Rinsumageest. Door vererving was Alegonda in het bezit gekomen van deze state. Hier worden hun 4 kinderen geboren te weten: Tjalling, His, Tjalling Homme en Syts. Tjalling blijft later op Tjaardastate wonen en Tjalling Homme volgt zijn vader op als die in 1663 overlijdt op Klein Hermana. Zijn moeder Alegonda overlijdt pas 40 jaar later te Minnertsga op 23 augustus 1703, 91 jaar.

Klein Hermanastate zoals we die kennen aan de hand van de tekeningen van Eelke Jelles Eelkema dateert uit 1662. Dit is te zien aan onderstaande steen, die in 1991 is gevonden door Auke van Dijk bij het opruimen van zijn erf. Auke woonde in de voormalige tuinwachterswoning van Klein Hermana op de Hearewei nummer 8. De steen lag omgekeerd in de tuin. Gosse Vogel schreef er in augustus 1991 het volgende over in de dorpskrant:

Net allinne yn Winaem jowt de boaijum wat fan de skiednis bleat. Ek yn Minnertsgea, hoewol net sa âld as yn Winaam, is der wat nei boppen kommen en wol op it hiem by it hûs oan de Hearewei nûmer 8. By it oprêden fan dit hiem fûn de hjoeddeiske eignear/bewenner Auke van

Dijk, in pear mânske stikken stien, dy't by de fierdere opgraving yn twaën brutsen, in tige nijsgjirrige gevelstien bliek te wêzen en sa't de skiednis ûs leart, ôfkomstich fan "Lyts Hermana", de yn de foarige ieuw ôfbrutsen state fan de famylje Collot d'Escury. De boppeste helte fan de stien is wol in bytsje skeind, mar fierder hiel dúdlik. Sa dúdlik dat ik der in foto fan meitsje koe. It lofter wapen is fan de famylje Camstra en it râneskript der fan ha ik mei help fan ds. Pool fan Harns ûntsiefere. Der hat stien: "Deus Aihi"; dit is: God foar my", Auditor Camstra. It rjochter wapen is fan de famylje Juckema. It râneskript der fan: "Rien sans dieu" is: "Net sûnder God". Fierder stiet noch op de stien: "Aldi ficuruna" is "hawwe boue litten" anno 1662. Dan noch de wurden: "chetur quiinu": "begroete wurd wa't hjir komt".

Gevelsteen 1662 in muur Hearewei 8

Mar no de wurden "hawwe boue litten". Se slaan fansels net op "hûs en poarte", want dy wienen der al, doe't Goffe en Aaltien der kamen te wenjen. Yn de boedelbeskriuwing fan de neilittensskip fan Carel Emilius Els Baron Collot d'Escury is sprake fan "Het nieuwe gebouw". Dat sil wol de stâl mei it weinhûs west ha. De stien dy't Van Dijk mei de tiid yn de moarre fan syn hûs oanbringe sil, hat yn dat diel fan de state sitten.

Hier gaat Gosse Vogel volgens mij de fout in want je laat niet een steen maken als men een nieuwe stal bouwt en helemaal niet met het opschrift: “begroet wordt, wie hier binnen komt”. “Het Nieuwe gebouw” is herbouwd (vernieuwd) rond 1800 door Collot d’Escury. De meest plausibele verklaring lijkt mij, dat Goffe en zijn vrouw de steen laten plaatsen als hij de state heeft laten (her)bouwen. Het jaartal 1662 is dus het bouwjaar van de state, zoals we die kennen. Het kan zijn dat Goffe nog een keer een belangwekkende daad wilde doen voor zijn nageslacht met deze bouw. Een verdere aanname is dat zijn gezondheid verslechterd. Hij laat op 17 februari 1662 met zijn vrouw zijn testament opstellen. Goffe zal het jaar daarop overlijden, op 27 juli 1663, 53 jaar. Zijn zoon Tjalling Homme volgt hem op en trouwt dat jaar met Susanne Margretha (Sjouck) van Donia, geboren te Beetgum in 1628 als dochter van Keimpe Syds Donia en Ebel (Iebeltje) Bonnesdr. Haytsma. Uit dit huwelijk worden 3 kinderen geboren in een periode van 3 jaar want Susanne overlijdt daarna op 30 juli 1666, 38 jaar. Ook deze kinderen overlijden jong, getuige onderstaand schrift op haar graf in de kerk van Minnertsga, vlakbij het graf van haar schoonvader Goffe:

Den we..d.l.g..... vrouw Susanne Margrieta Harinxma van Donia eerste huisvrouw van den we..d.l.g.... Tjallingh Homme van Camstra sturf den 30 7bris 1666 en leit alhier begraven met drie haarder kinderen.

Zelf heb ik 2 kinderen kunnen vinden: Isabelle Johanna en Tjalling Goffes.

Tjalling Homme laat onderstaande steen plaatsen in de voorzijde van het poortgebouw voor Klein Hermana. De steen staat bekend als de Thuksmudsteen en bevat hun initialen thvk1668smvd. Het poortgebouw lijkt toen dus gebouwd of herbouwd, na het verrijzen van de state, enige jaren daarvoor. Deze aanname lijkt te worden bevestigd door Peter Kartskarel, architectuurkenner, in hun boek Stinsen en States, waarin hij zegt dat aan de bouwstijl te zien is dat de state uit de tweede helft van de zeventiende eeuw stamt.

De THUKSMUD-gevelsteen uit 1668 in het Fries museum.

Foto genomen in 1989 door Hein van den Oever uit Harlingen.

Drie jaar later hertrouwt Tjalling op 18 april 1669 met Fokel van Burmania in Britsum, de woonplaats van de bruid. Zij is geboren in 1648 te Cornjum als dochter van Gemme Laes Burmania en Rints Aedes Eysinga. Uit dit huwelijk worden de volgende kinderen geboren, vier dochters:

Rienkje, geboren 1671 – overleden voor 1674

Rienckje Alegonda (Reina), geboren 1674 – overleden 1719 te Sexbierum. Zij zal trouwen met Arend van Haersolte, later (vanaf 1704) grietman van Barradeel en vanaf 1721 bewoner van Klein Hermana. (zie verder)

Tjemck Helena, geboren 1678 – overleden 1710

Sophia, geboren rond 1680.

Tjalling overlijdt op Klein Hermana op 16 augustus 1719, 80 jaar. Als je googelt kun je een schilderij zien van Tjalling, waarop hij staat afgebeeld met lang rood haar. Ook van zijn eerste vrouw Susanne en van zijn moeder Alegonda.

Van Tjalling wordt geschreven dat hij Grietman is geweest van Barradeel maar volgens mij wordt hij verwisseld met een ander familielid, die ook Tjalling Hommes van Camstra heet en Grietman was van Idaarderadeel. Volgens de lijst van Grietmannen van Barradeel waren in de tijd van Tjalling de volgende personen Grietman: Douwe van Hottinga (1610 tot 1661) – Douwe van Walta (1661 – 1674) – Douwe van Sixma (1676 – 1684) – Agge van Sixma (1684 – 1689) – Wilco van Holdinga (1689 – 1703) – Georg Wolfgang (zoon van Wilco, 1703 – 1704). Ten tijde van het maken van een plattegrond van Barradeel door Schotanus worden de volgende Grietmannen aangeduid: bij aanvang Douwe van Sixma (dus rond 1680) en bij vernieuwing rond 1700 Wilco van Holdinga.

Hierna werd zijn schoonzoon Arent van Haersolte Grietman en in 1721 tot zijn overlijden in 1760 bewoner van Klein Hermana:

Arent is gedoopt te Zwolle op 28 september 1677 als oudste zoon van Rutger en Anna Elisabeth van Haersolte. Hij trouwt op 1 september 1700 te Minnertsga met Rienckje (Rienna) Allegonda van Camstra. Rienkje is een dochter van Tjalling Homme G. van Camstra en Fockel van Burmania, die ook wel op Klein Hermana woonden. Ze is gedoopt op 20 maart 1674 te Leeuwarden. Na hun huwelijk wonen ze eerst in Leeuwarden, na 1704 in Sexbierum. Hier worden hun kinderen geboren:

1. Rutger, gedoopt op 8 mei 1701 te Leeuwarden.
2. Allegonda Susanne, gedoopt op 9 juni 1702 te Leeuwarden.
3. Tjalling Homme, gedoopt op 31 augustus 1703 te Leeuwarden.
4. Arent Anthoon, gedoopt op 5 augustus 1708 te Sexbierum.
5. Goffe Gemme, gedoopt 12 januari 1710 te Sexbierum.
6. Swier, gedoopt 14 juni 1711 te Sexbierum.

7. Christina Rienna, gedoopt op 18 februari 1713 te Sexbierum.

8. Christiaan Siuck, gedoopt op 15 september 1715 te Sexbierum.

Op 16 februari 1704 werd Arent Grietman van Barradeel.

Rienckje overlijdt op 18 augustus 1719 te Sexbierum aan pokken, 45 jaar. Twee dagen daarvoor was haar vader Tjalling overleden op Klein Hermana. Twee jaar later hertrouwt Arent op 28 september 1721 met Jets Maria Sirtema van Grovestins. Het stel gaat wonen op Klein Hermana in oktober 1721. Zijn schoonmoeder verhuist dan waarschijnlijk naar een ander huis in Minnertsga. In een bericht uit die tijd staat dat Arent op 29 oktober dat jaar een ruilkoop aangaat met weduwe Margaretha van Dambits van Camstrastate onder Wirdum. Hij ruilt 6 pondemaat land bij Sexbierum voor een groot huis met tuin te Minnertsga. Zijn tweede vrouw Jets overlijdt op 26 maart 1743 te Leeuwarden, 57 jaar. Het zal wel zo zijn dat ze meerdere huizen bewoonden. In die tijd was het geregeld zo dat de welgestelden 's winters in een stad woonden en 's zomers meer op het platteland. Arent blijft tot 1753 Grietman en overlijdt op 6 januari 1760 op Klein Hermana, na een korte ziekte. Hij is dan 82 jaar. Op 22 januari wordt hij bijgezet in een grafkelder in de kerk te Minnertsga.

Zijn zoon Rutger volgt Arent op in 1753

1753 – 1776 Grietman Rutger van Haersolte

Rutger wordt gedoopt op 8 mei 1701 te Leeuwarden als zoon van Arent en Rienna. Hij trouwt pas als hij 44 jaar is op 5 september 1745 te Minnertsga met Anna Elisabeth van Haersolte (nicht?). Het huwelijk blijft kinderloos. In 1748 is Rutger lid der Staten van Friesland en volgt op 28 november 1753 zijn vader op als Grietman van Barradeel. In het Fries Museum is een schilderij van hem aanwezig, waarop hij staat in een blauw-rood uniform van stafofficier in het regiment Oranje-Friesland. Het is geschilderd door B. Accama. Later was hij lid van de Adminiraliteit te Harlingen. In de preekstoel in de kerk van Sexbierum staat op een inscriptie "Rutger van Haersolte, Grietman van Barradeel, 1768". Voor zijn overlijden doneerde hij 1000 gulden aan de kerkvoogden te Minnertsga. Een heel

bedrag voor die tijd, waarin een landarbeider 250 gulden per jaar verdiende.
Rutger overlijdt op 10 augustus 1776 te Minnertsga, 75 jaar.

1776 – 1795 Grietman Jan van Echten

Jan Baron van Echten werd geboren den 25ste mei 1741 in huize Echten te Ruinen (Drenthe) als zoon van Johan Baron van Echten, heer van Echten en Allegonda Susanne barones Van Haersolte (dus een dochter van Arent en Rienna). In oktober 1775 woonde hij al in Minnertsga, alwaar hij dan belijdenis doet. Hij gaat op 8 mei 1778 in ondertrouw . Jan woont dan in Minnertsga en zijn toekomstige vrouw in Leeuwarden. Hij trouwt op 24 mei 1778 te Pietersbierum met Johanna Eritia Wielinga. Zij is geboren op 1 oktober 1758 te Pietersbierum als dochter van Epeus Wielinga en Dido Cecilia van Idsinga. Toen haar vader overleed in 1773 erfde zij vele onroerende goederen, waaronder Hottingastate in Pietersbierum, waar zij ook (wel) woonde. Jan van Echten werd in 1776 Grietman van Barradeel. Het paar woont eerst (o.a.) in Pietersbierum, waar hun eerste dochter wordt geboren. Dit was Allegonda Susanne, geboren 23 juni 1779 te Pietersbierum. Allegonda is jong overleden. Ook zij hadden weer meerdere huizen want hun tweede dochter wordt in de winter van 1781 geboren in Leeuwarden. Dit was Dido Cecilia van Echten, geboren op 19 februari 1781. In verband met de Omwenteling en de Patriottentijd werd hij in 1795 van zijn ambt als Grietman ontslagen. Jan overleed als hij 54 jaar is op 6 januari 1796 te Minnertsga en werd te Pietersbierum begraven. Zijn vrouw was al overleden op 29 maart 1783 te Leeuwarden, 24 jaar.

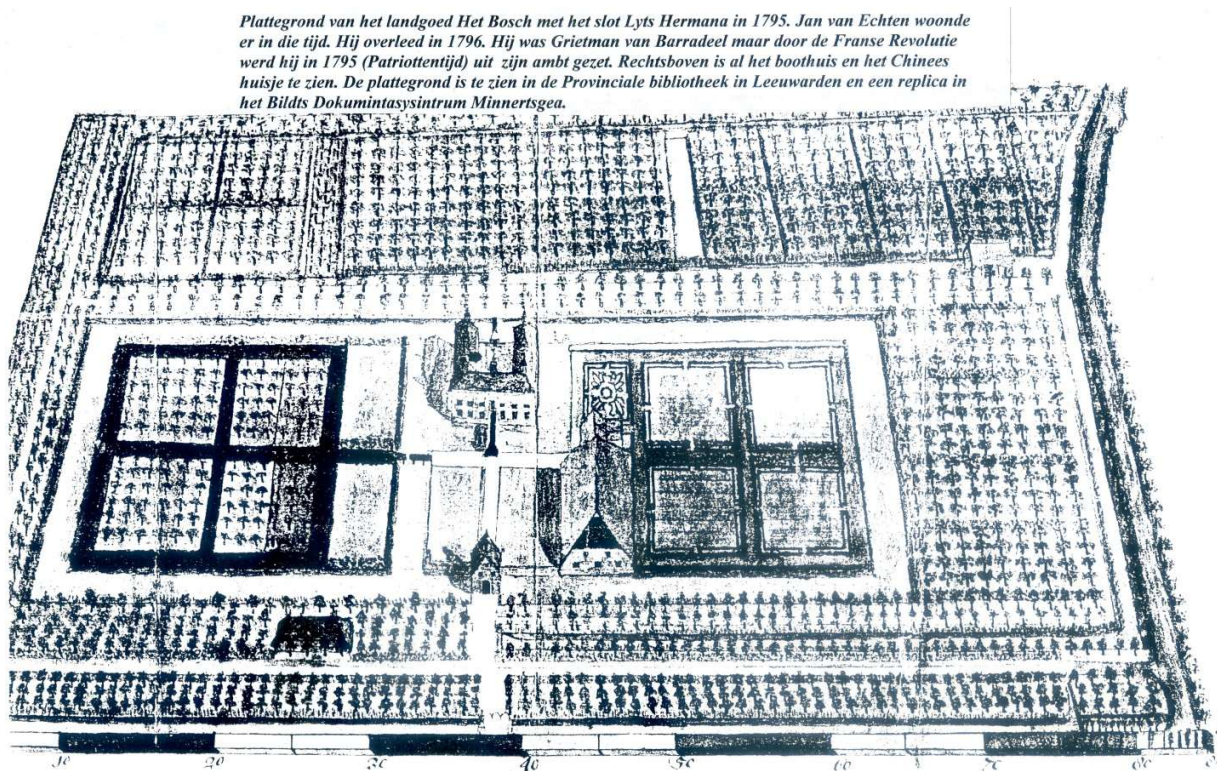
1795-1816 geen Grietmannen wegens de Revolutie en Franse Tijd.

1816-1828 Carel Emilius Els baron Collot d'Escury.

Het levensverhaal van Collot d'Escury heb ik beschreven bij het gelijknamige onderwerp (zie minnertsgavroeger.nl).

In het **Geographisch Woordenboek** uit 1749 staat het volgende over de states in Minnertsga:

Groot Hermana, dat door T.H. van Camstra voor 30 a 40 jaren is weggebroken. Anno 1621 woonde op Groot Hermana Impck van Dekema Wed. van Hajo Scheltema. Groot Tsjessinga is voor enige jaren door Overste Hammerstein afgebroken. Klein Hermana, bij Minnertsga ten Noord-oosten aan de rydweg gelegen, bewoonde in 1652 Goffe Camstra met zijn Vrouw Aaltje Juckema. Sixma van Andla $\frac{1}{4}$ uur van Minnertsga ten Zuiden, bewoonde in 1684 Age Sixma, Grietman van Barradeel.

In de zomer van 1999 hield de Provinciale bibliotheek in Leeuwarden een tentoonstelling van oude plattegronden. Toen ik deze bezocht bleek dat er ook een plattegrond bij zat van Lyts Hermana. Omdat ik in de commissie zat van het Bildts Dokumintasyintrum Minnertsga (nu Minnertsgavroeger) bracht ik dit naar voren op een vergadering zodat zij medewerkers van de Provinciale Bibliotheek (nu Tresoor) benaderden, die er een foto van hebben gemaakt en opgestuurd. Na 1798 is het nodige veranderd door Carel Emilius Els Collot d'Escury, die hier met

zijn gezin tot zijn overlijden in januari 1828 heeft gewoond, hoewel ze ook hun huis op de Wirdumerdijk in Leeuwarden aanhielden. Rechtsonder is vaag het tuinmanshuis te zien.

Ingekleurde (en verkleurde) plattegrond van de omgeving van Klein Hermana in 1832. De hoofdingang was nabij de tegenwoordige Scheltingawei. Geel is bouwland. Groengeel is weiland. Blauw is water (behalve op de Grienedyk). In het zogenaamde Bosch zijn rechts de plekken van de gerooide bomen te zien, die in februari 1823 bij een boelgoed werden verkocht.

Uit boekwerkje Gebouwen in en rond Minnertsga voor 1850, voltooid januari 2003: **Zoektocht naar de sepiatekeningen van “Lyts Hermana”**

Tijdens een bezoek aan de familie Gosse Vogel in Harlingen in 1992 maakte Gosse me attent op het bestaan van tekeningen over Lyts Hermana, gemaakt door Eelke Jelles Eelkema. Zelf had ik hier ook al iets over gelezen in het boekje “Om toer en tsjerke” uit 1948. Ik liet dit eerst rusten maar toen ik van dokter Postema een artikel kreeg uit de Friesland Post van december 1996, besloot ik te proberen om deze sepiatekeningen te bemachtigen. Ik schreef Jhr. C. van Eysinga uit Sint Nicolaasga aan, die volgens Gosse in het bezit was van dit album. Na een brief en enige telefoontjes kon ik de familie Van Eysinga in april 1997 bezoeken. Het bleek dat dit album toen niet te vinden was.

Ik keerde toch niet geheel onverrichterzake terug want ik ontdekte aan de wand een schilderij van het slot Lyts Hermana van september 1821, ook geschilderd door Eelke Jelles Eelkema. Dit mocht ik lenen en heb er foto's van laten maken.

Na twee jaar en weer de nodige brieven en telefoontjes bleek het album te zijn gevonden. Achteraf gezien lag het album tijdens mijn eerste bezoek anderhalve meter bij me vandaan.

Jonkheer C. van Eysinga kopieerde de sepiatekeningen en stuurde deze naar me toe. Het album is in hun bezit omdat zijn vrouw afstamt van Baron Collot d'Escury, toen grietman van Barradeel.

De Minnertsgaasters en andere belangstellenden kunnen nu een goed beeld krijgen hoe het landgoed er in de zomer van 1821 heeft uitgezien. Het landgoed is lange tijd de residentie geweest van de grietmannen van Barradeel.

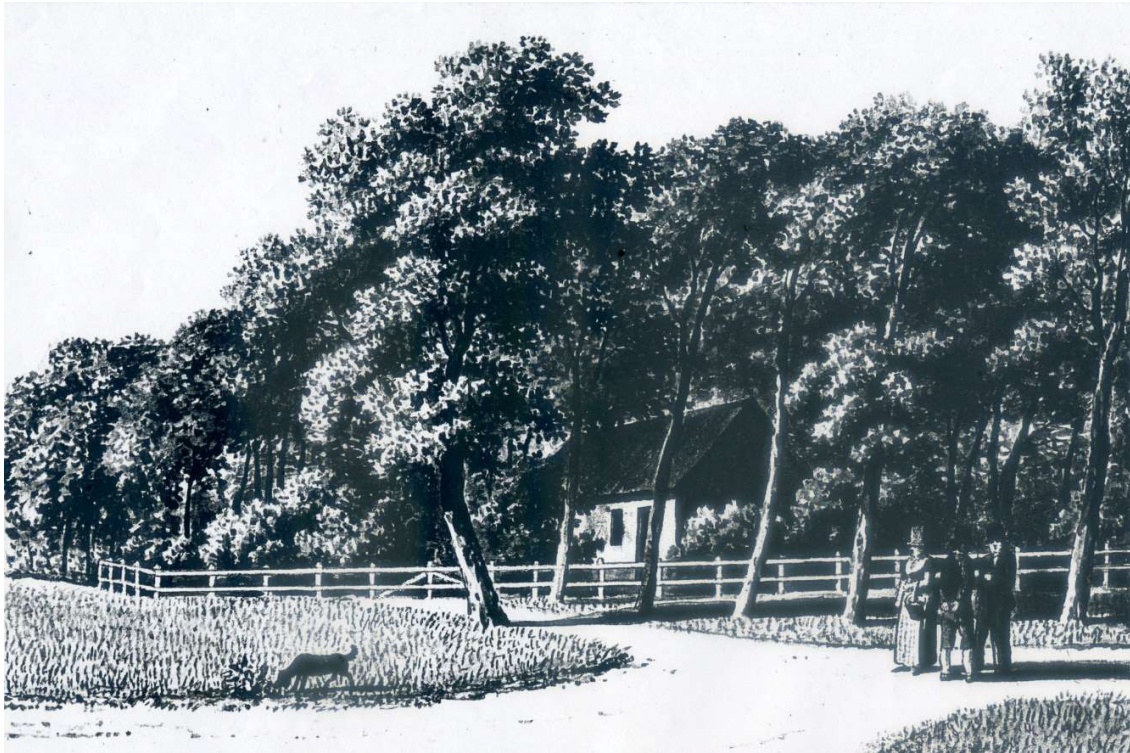
D. Zwart – Minnertsga, mei 2000

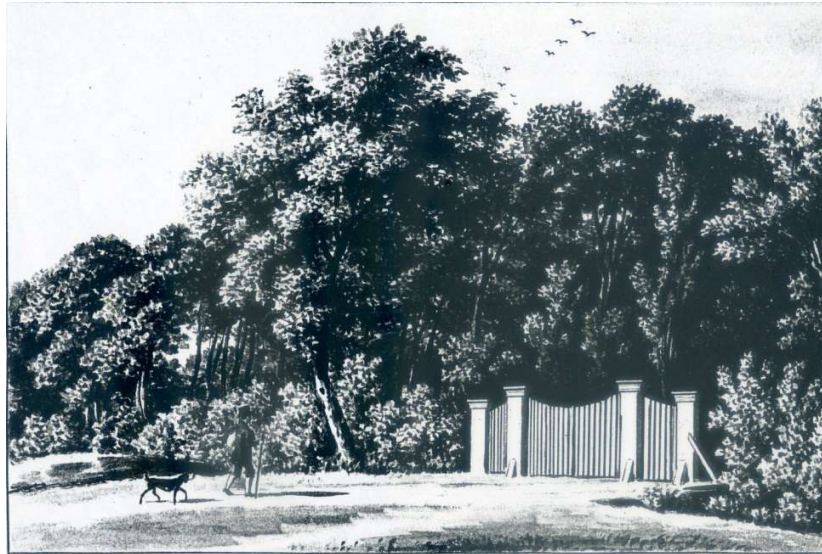
Foto schilderij van Lyts Hermana uit september 1821

Achterkant schilderij: "Dit is uit het album van Anna van Asbeck en heb ik op 't Hof zijnde laten en geef ik aan mijn nicht Anna van Harinxma thoe Slooten, wonende te Amsterdam. 15 juni 1951 Olterterp. A.G. van Harinxma thoe Slooten.

Hierna een deel van de 40 tekeningen uit het album. Op de site van Minnertsgavroeger staan de tekeningen in originele kleuren (bruinachtig).

Nr. 2 – Hier komt Eelke Jelles aan bij het landgoed en staat met enige gegoede lieden te praten op de splitsing van de Hearewei (toen Middelweg) met een toegangsweg naar het slot. Eelke staat in het midden met zijn handen op de rug. Naast hem een vrouw met een mand. Opvallend is de hoge hoed, die zij opheeft. Het huis kan het 'tuinwachtershuis' zijn aan de Hearewei, nu bewoond door Auke van Dijk. Voorheen was hier de tuinman of boswachter gehuisvest, die zorg droeg voor het onderhoud van het landgoed "Het Bosch".

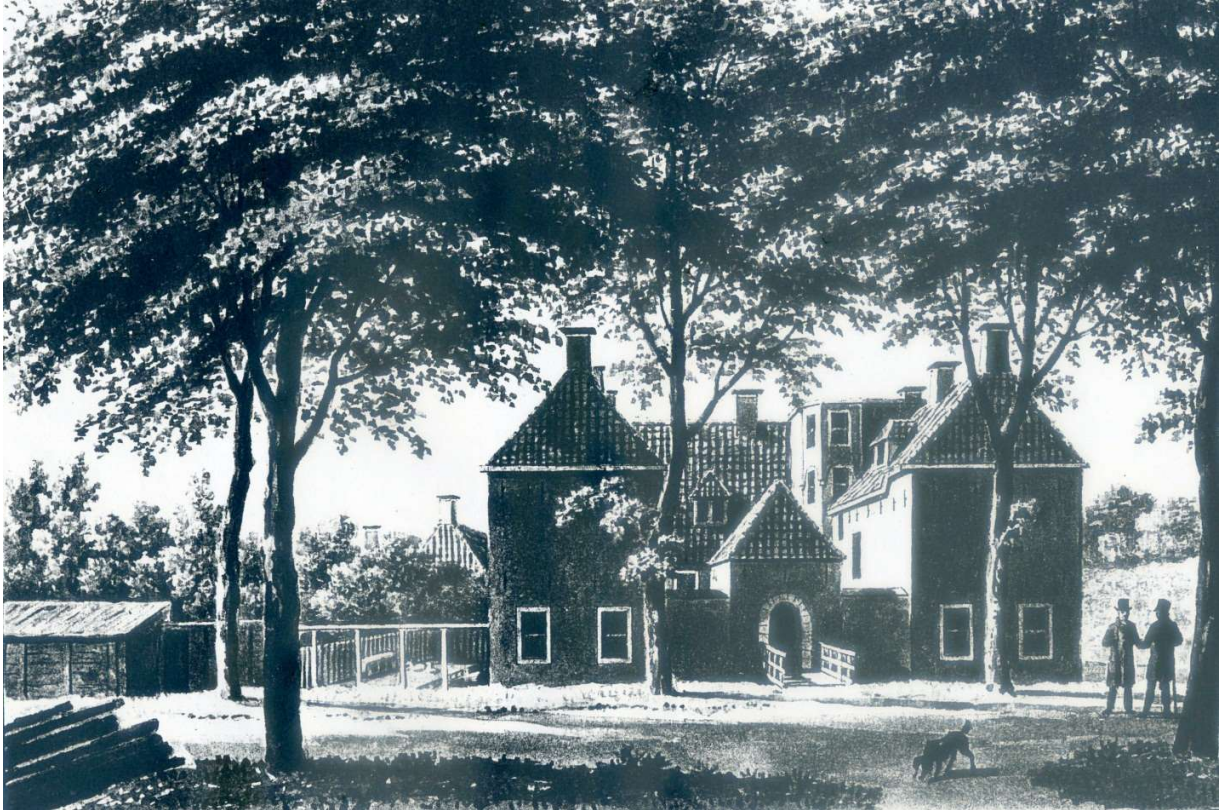

Nr. 3 – Eelke Jelles Eelkema (of Eelkama, zoals hij onderaan heeft geschreven) komt aan bij het grote hek, dat hem toegang verschaft tot het landgoed. Weer met stok en een buidel op z'n rug, waarin de nodige spullen zitten, die hij nodig had tijdens zijn reis. Zijn andere spullen zullen later wel volgen, waaronder zijn kleren en schildersgerei. Zijn hondje volgt hem op de voet.

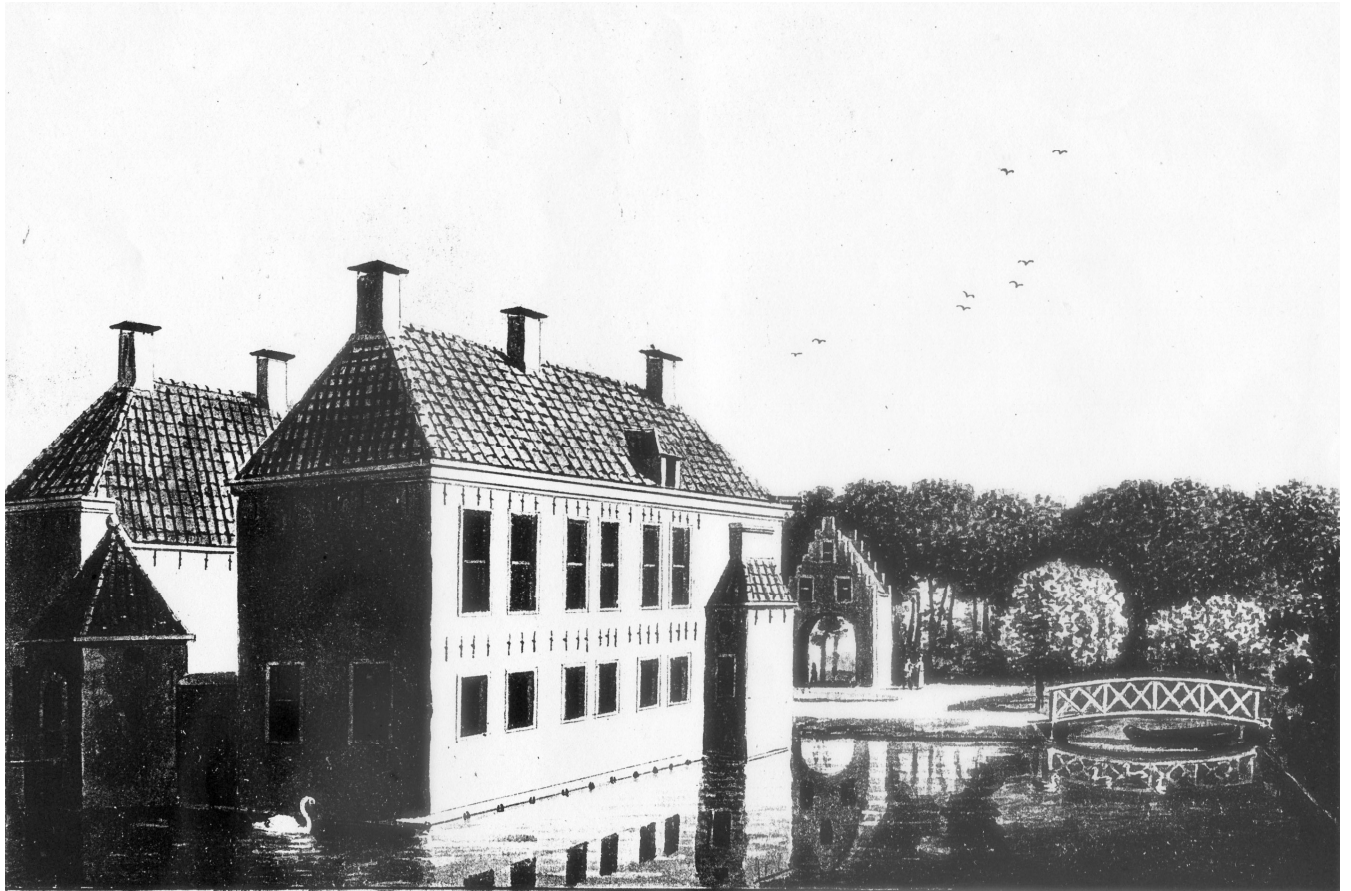
E. Jelles Eelkema.

Nr. 4 – Zicht op de omgeving langs de “vijver ter vermaak”. Deze lag op het oostelijk deel van het landgoed. Op de plattegrond uit 1795 is te zien dat deze eerst rechthoekig was. Op een latere kaart uit 1832 blijkt de vijver een grilliger (speelsere) vorm gekregen te hebben.

Nr. 6 Eelke (met stok) is weer met iemand in gesprek. Zijn hondje is ongeduldiger en gaat op verkenning uit. Hier staan ze op het pad langs de achterkant (oostkant) van Lyts Hermana. Het slot bestond uit een voorzijde met daarachter twee vleugels, waartussen een pleintje en aan de achterkant een muur met daarin een toegangspoort. Links van het slot is binnen een omrastering kleinvee (geiten?) te ontwaren. Daarnaast een schuurtje en daar tegenover enige stammen van gekapte bomen.

Nr. 7 – Eén van de twee bekende tekeningen. Pieter B. Winsemius (voorwoord Wumkes) gebruikte die al voor zijn boekje “Om toer en tsjerke” uit 1948. Zicht vanuit de noordoosthoek. Het huis, de poort, de brug en de zwaan worden weerspiegeld in het water van de gracht. Naast de poort zijn weer enkele personen verwickeld in gesprek.

Nr. 8 – Voorkant van het slot met de grote poort. Hierin is de zg. Thuksmud-steen te zien. Deze was in 1989 nog aanwezig in het Fries museum. Winsemius noemt deze ook in "Om toer en tsjerke". Volgens hem is de steen in 1668 ingemetseld door Tjalling Homme van Kamstra, getrouwd met Susanne Margaretha van Donia, getrouwd in 1663. Hun initialen staan dus op de steen (T.H.V.K.1668 S.M.V.D.). Susanne overleed 2 jaar daarvoor. Rechts het koetshuis en de paardestallen. Dit is het zg. Nieuwe gebouw, dat Collot d'Escury rond 1800 heeft laten (her)bouwen.

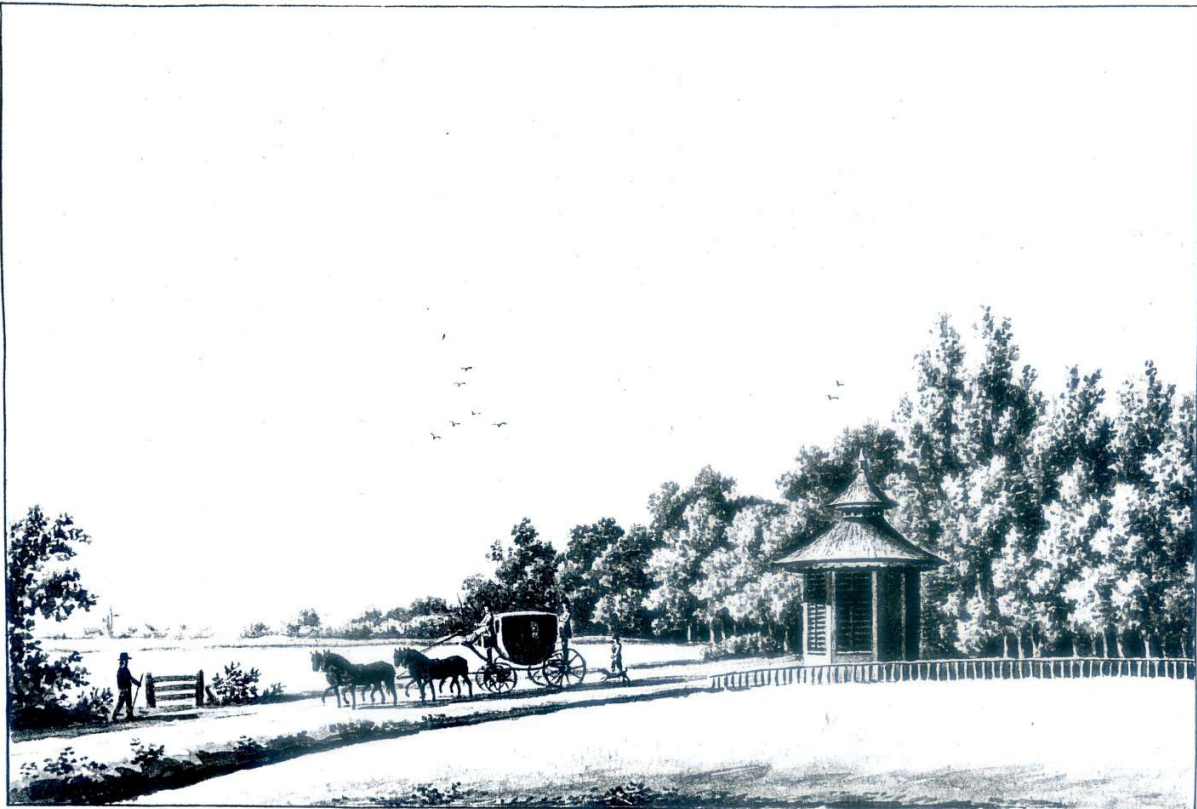

Nr. 9 – Zicht vanaf de Middelweg (Hearewei), ten zuiden van Het Bosch, naar het oosten. In de verte is de molen van Sint Jacobiparochie te zien. In het weiland staan 2 mensen te praten. Een tilbury met paard gaat over de brug, die ligt over de opvaart van Lyts Hermana (Hermana-opvaart) naar het Oudmeer, richting Wiid. De geitenhouder (of schapen) staat vlakbij de plek, waar het Bosdykje uitkomt op de Hearewei. Het huisje stond op de zuidoosthoek.

Nr. 20 – brug op het landgoed

30

Nr. 30 – De Dikery verlaat de omgeving van Lyts Hermana en gaat in zijn koets met twee koetsiers en daarvoor een vierspan op de Hearewei over Durkiebuorren, richting Mooie Paal. Vaak gingen ze ook over het eeuwenoude Bosdykje. Grenzend aan dit weiland (zwarte streep aan de westkant) loopt het Bosdykje. Daarachter is de molen De Welkomst te zien. In de volksmond werd de Baron "De Dikery" genoemd. Dit komt door zijn achternaam (Collot) d'Escury. Bij d'Escury hoort de "s" niet te worden uitgesproken, volgens Jonkheer Van Eysinga uit Sint Nic. Vandaar Dikery. Later sprak men van "de âlde Dikery", hoewel hij bij zijn overlijden in januari 1828 nog maar 48 jaar was. "Oude" en "jonge" gebruikte men ook wel om onderscheid te maken tussen de vader en de kinderen, zoals waarschijnlijk in dit geval.

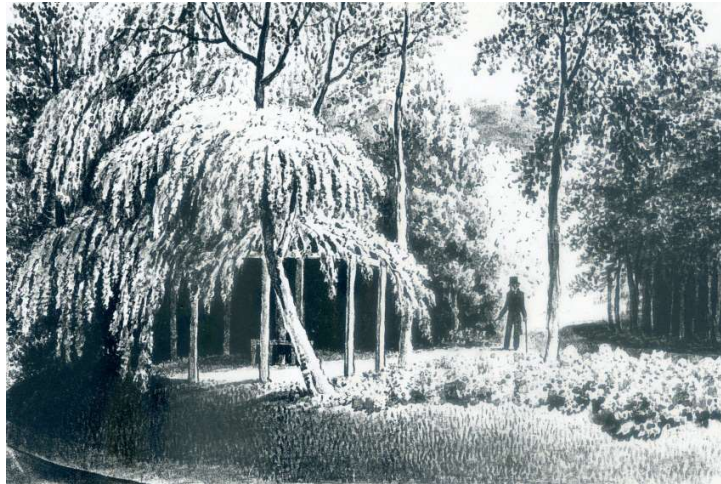
Nr. 31 – rustieke wandelplek op “Het Bosch”

Nr. 32 – Zicht vanuit het oosten over de speelvijver. Op de achtergrond is een deel van het koetshuis te zien. Zie voor het overzicht de plattegrond van Lyts Hermana uit 1795.

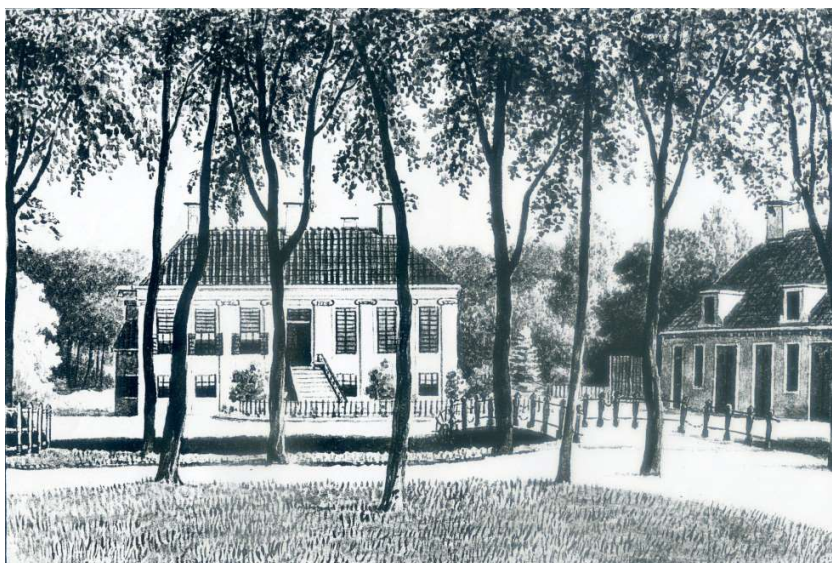
Nr. 33 – Eén van de toegangswegen van het landgoed aan de Hearewei. Aan de linkerkant is het zogenaamde boothuis te zien in het zuidelijk deel van Het Bosch (zie ook plattegrond van 1832). De personen staat waarschijnlijk op de Hearewei. De eigenlijke weg kwam ongeveer uit, waar de Scheltingawei begint (zie kaart 1832). De vrouw met korf kan een bolrinster zijn. Dat kwam toen geregeld voor. (zie ook het verhaal over Sijke de Bolrinster in het boekje Om toer en tsjerke, geschreven door Siebe Faber).

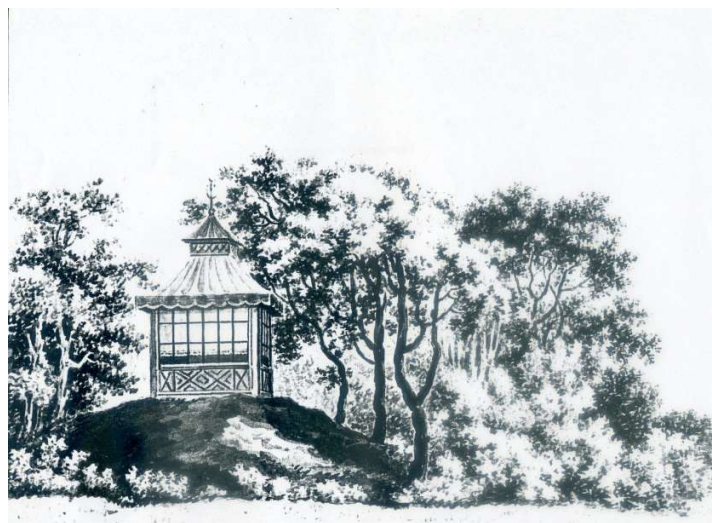
Nr. 34 – Weer een rustplek in Het Bosch voor dezelfde wandelaar. Hij loopt vanaf het pad naar een soort prieeltje met daaronder een bankje en daarvoor een treurwilg of goudenregen.

Nr. 35 – De tekenaar of jonker aan het vissen in de “vijver ter vermaak” (zie plattegrond 1832) met zijn onafscheidelijk hondje. In het midden een soort bekervormig ornament, zoals nu nog wel te zien is in Engelse of Franse tuinen.

Nr. 39 – Tekening van de voorzijde, overeenkomend met het schilderij uit september 1821.

Dit huisje komt voor in de Leeuwarder Courant van september 1835, waarin het boelgoed op Klein Hermana wordt aangekondigd. Het slot zal dan op afbraak worden verkocht. Bij punt 3 staat: een zomerhuis van hout of Chinees tentje, staande op de zw-hoek van Het Bosch.

Eelke in gezelschap van een jonker, die hij lesgeeft in tekenen. Baron Collot d'Escury haalde wel vaker personen aan, die zijn kinderen les kwamen geven, zo ook de bekende componist Johannes de Bree. De toren kan niet die van de kerk van Tzummarum zijn want die had in 1821 nog een zadeldak (tot 1875).

Rondgang door en rond Klein Hermana

Na het overlijden van Collot d'Escury in januari 1828 werd er in april dat jaar een inventarisatie en taxatie gemaakt van de spullen in hun huizen in Minnertsga, Westernijkerk en Leeuwarden (zie ook bij Collot d'Escury op de site van Minnertsgavroeger.nl). In 1989 had Gosse Vogel deze lijst te leen van Jhr. Cees van Eijsinga. Gosse en zijn vrouw Tine hebben een week nodig gehad om deze uit te typen en dan te bedenken dat Gosse het alleen kon lezen met hulp van een

vergrootglas. Gerrit Bouma van Minnertsgavroeger was bereid om de lijst te scannen en naar me toe te mailen.

State Klein Hermana bestond uit vele vertrekken. Deze werden in die 2 weken vanaf midden april bezocht en beschreven. Hier de volgorde van beschrijving:

Torentje bovenste kamer (soort bergruimte) – torentje tweede kamer – zolder – provisiekamertje op zolder – slaapkamertje bij zolder – rommelzolder – overloop – provisiekamertje bij trap – portaal – kinderkamer – slaapkamer – gang boven – zaal – voorhuis – eetzaal – portaal tussen eetzaal en dessertzaal – dessertkamer – kleine logeerkamer – grote logeerkamer – mangelkamer – provisiekamer – gang – keuken en poeskeuken – smeerkamer – beneden voorhuis – knechtskamertje – kantoortje – blauwe kamer – kamertje achter blauwe kamer – slaapkamer achter kabinetje – jelleskamer – freulekamer – binnenplaats – koetsenkamer – bibliotheekkamer – witte kamer – wijnkelder.

In het Nieuwe gebouw: draaikamer – nettenkamer – brandspuitkamer – koetshuis – stal.

In het Bosch: schiphuis en 2 koepels

Dat de inventarisatie meer dan veertien dagen moest duren is niet zo verwonderlijk. Zo had de familie 180 tinnen etensborden, meer dan 3000 flessen wijn, vele schilderijen en ongeveer 1000 bloemen en planten, waaronder 64 hortensia's al dan niet in potten. Hieronder enige vertrekken met inventaris:

Op de Binnenplaats: een tobbe en een trap – een koperen gieteling – een blikken en houten emmer – een luiwagen – een ragebol en kapstok.

In het zg. Nieuwe gebouw:

In de Draaikamer: een draaibank met 63 beitels en 3 zagen.

Kijkje in de Nettenkamer om een idee te krijgen van hun vrijetijdsbesteding in de buitenlucht: 9 schakels; 5 zagen; 4 fuiken; 2 paar vinkenetten met een zak; 4 vleugelstokken; 4 polsen; 4 hengelstokken; enige netten voor de kersenboomgaard en enig divers vischtuig.

In het koetshuis: een kales met toebehoren – een karikee – een char a banc – een gewone rijwagen met zwarte linnenkap – een kleine rijwagen met gele linnen kap – een chais – enig paardentuig – twee diverse zwepen – enige vliegenetten.

In het schiphuis: een boeijer – een wit Bezaans zeil – twee witte staag Fokken – een getaand Bezaans zeil – een staagfokje – een stormzeil – een zeilschoot – een fokkeschoot – een zeilkleed – een vleugel en een tuigje – een vlag en stok – een anker, dreg en tros – een puts en watervat – twee kussens – pot Harpuis – tafeltje – drie servetten – vier messen – trommeltje met 2 vleesbakjes – tien wijnromers – servies – twee kandelaren – een visaak , waarbij een bezaanszeil – een staagfok – een vleugel.

In de 2 koepels (zomerhuisjes) in het bos: vijftien tuinstoelen, een bank en tafel – twee ronde en een lange bank – een lange bank.

Klein Hermana in krantenberichten voor, tijdens en na de afbraak

1823

Isaac Telting, notaris te Franeker, zal op dinsdag den 11 februari 1823, 's morgens om tien uur, op Klein Hermana-State, onder Minnertsga, bij boelgoed verkopen: linden en iepen stambomen, zware wilgen en essen en iepentophout, voorts brandhout, en hetgeen meer genummerd zal zijn. Alles aan het water en gemakkelijk ter vervoer liggende.

1829

Isaac Telting, notaris te Franeker, zal op zaterdag 1 augustus 1829, 's morgens om negen uur op het buitengoed Klein Hermana onder Minnertsga, bij boelgoed verkopen: enige rijtuigen als 2 koetsen, een wagen en een chais; enige tuigen en stalgereedschap; een jacht en toebehoren volgens inventaris; een visaak, een roeiboot; enige honderd potten met bloemen en gewassen; huisraden; enige jachtgeweren; tuinstoelen en banken; enige vadem gekloofd brandhout; essen palen; takkebossen; voorts 2 waterschroeven, een kamrad, een stafrad; rommeling en hetgeen meer te voorschijn zal worden gebracht. Daags voor de verkoop zullen de goederen ter bezichtiging zijn.

1831

Isaac Telting, notaris te Franeker, zal op dinsdag 18 januari 1831, 's morgens om tien uur op de singels van de buitenplaats Klein Hermana onder Minnertsga bij boelgoed verkopen: een grote partij kaphout, erwtrijns en takkebossen; en op woensdag 19 januari, ook om 's morgens 10 uur,

ruim 70 op stam staande iepenbomen; alsmede een partij op stam staande essen en andere bomen.

1834

Houtverkoop – De notaris P. Steensma te Minnertsga zal op maandag 15 december 1834, voormiddag 10 uur, op Klein Hermana onder Minnertsga bij boelgoed en op crediet verkopen: 20 op stam staande iepenbomen, 70 populieren, waaonder enige zware. Verder een partij essen en elsen brandhout en takken, alsmede een menigte damleggers en hekpalen.

1835

De notaris J.C. Kutsch te Leeuwarden zal op donderdag 9 april 1835 provisioneel en op de 23ste daaraanvolgend finaal, telkens namiddag 2 uur precies, bij E.S. Wink in het koffiehuis en koornbeurs Nieuw Botnia te Franeker verkopen: 1. Een zeer aanzienlijk aangenaam en sinds enige jaren veel verbeterd buitengoed, bestaande uit een herenhuis, nummer 119, Hermanastate genaamd, voorzien van verscheidene beneden- en bovenkamers, kelders, keuken enz.; verder stalling, koets- en wagenhuis, waskamers, orangerie, trekkassen en verder aanbehoren: een tuinmanswoning, lytshuis, bos met singels, lanen, moes- en andere tuinen, grachten, vijvers, zomerhuizen enz.; wei- en bouwland, tezamen groot 18 bunders, 32 roeden en 72 el, alles staande en gelegen onder het dorp Minnertsga in de grietenij Barradeel, provincie Vriesland, bij de eigenaar de welgeboren heer P.L. de Fielietaz Goethart en anderen in gebruik. Nummer 2: 9 bunders, 92 roeden en 60 el bouw- en weiland, aldaar in 5 percelen. Het herenhuis enz., benevens enige landen op 12 mei 1835 en de verhuurde landen bij het eindigen van de huurtijd te aanvaarden. Alles breder op biljetten omschreven.

1835

Men presenteert op maandag 14 september 1835 bij de beschrijving en op 21 september bij de eindelijke toewijzing, telkens de namiddag 3 uur precies, in het herenlogement te Franeker te verkopen op afbraak: 1. Herenhuis Klein Hermana, gelegen onder gehoor van het dorp Minnertsga. Aan dit grote gebouw, staande rondom in het water, kan ten gevolge van gedane en nog te doende slatting met een geladen praam worden gevaren. 2. Een stenen bloemkast met daarin stellingen en de daarachter gelegen hondehokken, in voegen dit gebouw op zich zelf staande. 3. Een zomerhuis van hout, of Chinees tentje, staande op het zuidwesten in het Bosch. 4. Een homeij met aanbehoren, staande voor het greidland, bij Klein Hermana. Breder volgens biljetten.

1836

Men zal op dinsdag 9 februari 1836, 's morgens om 9 uur, op Klein Hermanastate onder Minnertsga, door het ministerie van de notaris Steensma, op 3 maanden crediet en voldoende borgstelling, bij boelgoed verkopen: een partij zware en lichte lindenstammen, essen en iepestammen en licht eesenhout, appelbomen, hout damleggers, hekpalen, een grote partij kaphout en brandhout; alles aan en bij het water gelegen.

1836

Men presenteert op de maandagen 24 oktober 1836 ten huize van E.S. Wink in de Korenbeurs te Franeker, bij de beschrijving en op 31 oktober daaropvolgend in het herenlogement te Franeker bij de eindelijke toewijzing, telkens 's middags om 3 uur te verkopen: de afbraak der Orangerie, stallen voor paarden en twee wagenhuizen staande op het hornleger van het voormalig buitengoed Klein Hermana onder Minnertsga; alsmede de afbraak der brug over de gracht en stenen wallen ten zuiden en noorden van deze brug; zijnde al het materieel van de beste soort en het Gebouw in de aanvang van deze eeuw nieuw gesticht; het staanblijvend gedeelte van het Gebouw, zijnde woning of washuis, koestallen en een wagenhuis moet de koper herstellen.

1837

Boelgoed van puik beste afbraaksgoederen: De notaris P. Steensma te Minnertsga zal op donderdag 22 juni 1837, des voormiddags ten 10 ure, op het voormalig Slot Klein Hermana onder Minnertsga bij boelgoed en gereede betaling presenteren te verkopen: eene grote partij AFBRAAKSGOEDEREN van genoemd Heeren Koetshuis en Stalling, waaronder eene moderne Homei en Palen met fraai beslag van ijzer, verschillende soorten van Balken, waaronder van 9,5 el lengte, Juffers en Zolderplanken van onderscheidene lengten, Buiten-, Binnen- en Schuifdeur-Kozijns, waaronder Brisées, zeer grote Voordeurs- en Wagenhuis Kozijnen, gladde en gesmoorde Pannen, wit Marmeren, Bremer en Zweedsche Steenen Vloeren, eenige Bordestreden lang 3 el, 3 uitmuntende dubbele Steenen Paardekribben, ieder lang 2 el en 3 palm, onderscheidene soorten van beste Metselsteen, en hetgeen ten dage gemeld zal worden geveild.

1837

Hout-Boelgoed onder Minnertsga: Op Dinsdag 12 december, des voormiddags precies om 9 uren, zal men op het voormalige Buitengoed Klein Hermana, onder Minnertsga bij boelgoed verkopen: eene grote partij op stam staande Ipen, Esschen, Berken, Linden en Abeliebomen; alsmede kap- en hakhout.

1838

Hout-Boelgoed op Klein Hermana onder Minnertsga. Op dinsdag 30 oktober 1838, des voormiddags om negen uren, zal men op bovengenoemde plaats, op gewoon crediet verkopen: Eene grote partij op stam staande bomen, waaronder Eiken, Eschdorens, zware Linden, Abeliëbomen, doch meest Esschen, waarbij de zwaarsten uit het Bosch, voorts eene partij kaphout en takken.

1839

Houtboelgoed op het voormalige buitengoed Klein Hermana onder Minnertsga: Men presenteert op donderdag 21 februari 1839, des voormiddags om 9 uren, op de plaats boven omschreven, bij boelgoed te verkopen: een aanzienlijke partij Bomen, esschen palen, elsen en andere takken.

1839

Houtboelgoed. Op Hermana-state onder Minnertsga, op Donderdag 21 november 1839, des morgens ten 9 ure, van eene groote partij op stam staande bomen, meest esschen en populieren, de zwaarsten uit het Bosch, alsmede eene grote partij kaphout.

Hierna rest alleen nog een sate:

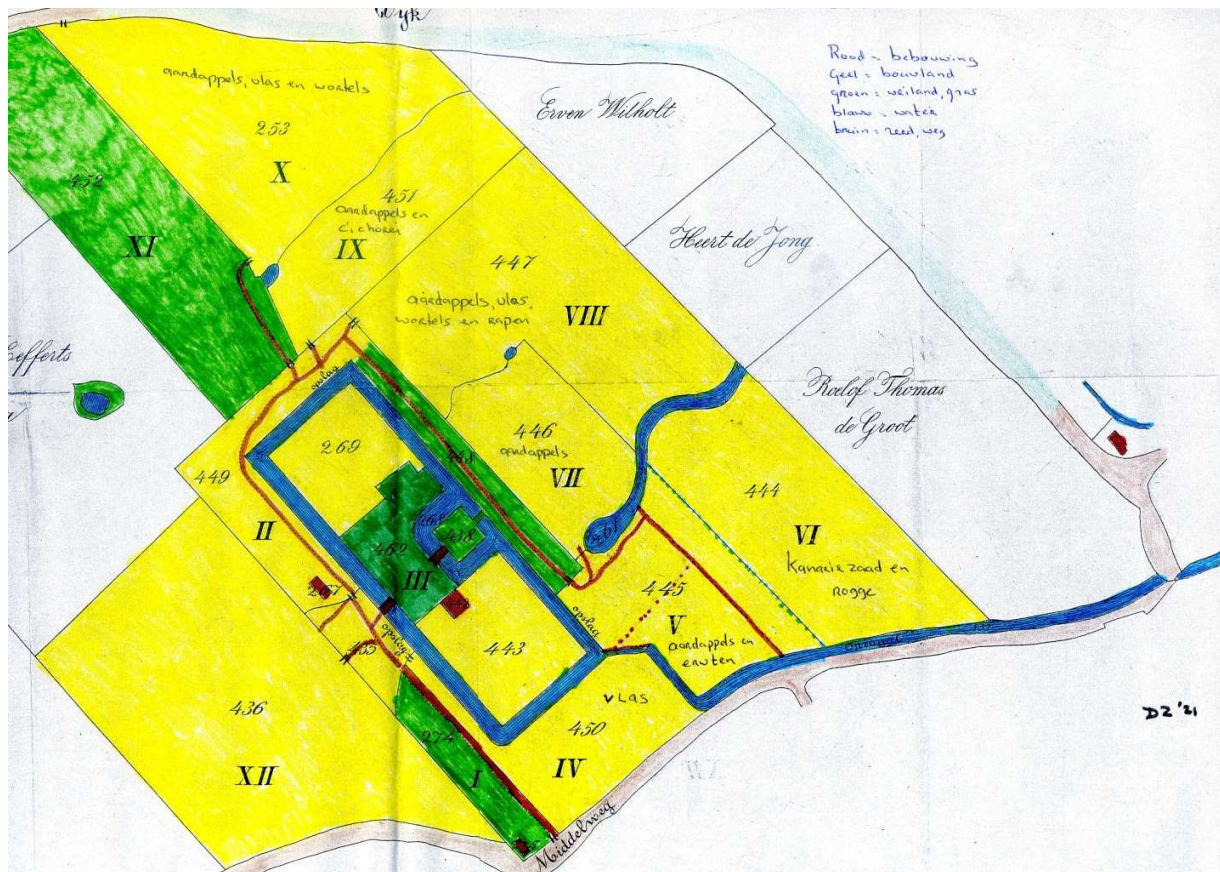
1849

Te huur bij geslotene briefjes: eene huizing en schuur op den cingel van het voormalig Klein Hermana te Minnertsga, met Cingel, Appelhof en Bouwland, te zamen groot 4 bunder, 36 roeden en 80 el; de gebouwen te aanvaarden 12 mei 1850, de landen dadelijk. Te bevragen bij Frans van der Wal, veldwachter op Klein Hermana te Minnertsga. Briefjes in te leveren bij Mr. A. Telting te Franeker voor 1 december 1849.

Verkoop Lyts Hermana 1883

Notaris Tadema te Franeker zal op donderdag 30 augustus 1883 provisioneel in de herberg van Reinder Tolsma te Minnertsga en 13 september finaal in de herberg van Albert Wassenaar aldaar, telkens om 3 uur n.m. verkopen:

De landen en gebouwen daarvoor behorende bij de state “Klein Hermans”, gelegen onder Minnertsga, samen groot 18 hectare, 21 are en 22 centiare, o.a. in gebruik bij S.T. Winselaar, T. van der Leij, S. L. Brouwers .

Ingekleurde situatietekening van de omgeving van Klein Hermans in 1883. Rood is bebouwing; blauw is water; geel is bouwland; groen is weiland, gras; bruin/grijs is reed, weg. De oude contouren zijn nog duidelijk aanwezig, de hoofdingang loopt nu langs het tuinmanshuis (middenonder).

Perceel 1

Een huis, bewoond door Anne Wijbes van der Ploeg met een perceeltje bouw- en weiland, (huis (55m²), laan (30,3 are), weiland (19,9 are)) staande en gelegen aan de Middelweg. De naastgelegen percelen hebben toegang over de bestaande reed en is bezwaard met onderhoud van de uitreeddam met hek en palen aan de Middelweg.

Perceel 2

Een huis en schuur (78m²), bewoond door Melle Kuipers met een perceel bouwland (65,1 are) en weiland (34,5 are), voormalige singel. Het noordwestelijk hoekje van perceel 435 wordt bijgevoegd. Bezwaard met toegang tot de naastgelegen percelen langs de bestaande reed.

Perceel 3

Een huis, in huur bij S.T. Winselaar (150 m²) met buithuis, moestuin , bouw- en weiland en gracht. De moestuin nr 443 (55,6 are) is nu bouwland. De pleziertuin 462 ten dele bouw- en weiland, 33,7 are. Erf 438, groot 7,8 are is nu weiland. Moestuin 269 (46,5 are) is nu bouwland. De naastgelegen percelen moeten delen in het onderhoud van de gracht (nr 268), groot 64 are.

Perceel 4

Stuk bouwland (77,9 are), waarop vlas verbouwd is. Bevoorecht met weg over perceel 1 langs de bestaande reed en bezwaard met onderhoud van een stek met hek aan perceel 1. De opvaart wordt verkocht bij percelen 4,5 en 6, welke daarvan gebruik en onderhoud hebben.

Perceel 5

Een stuk bouwland (73,49 are), waarop aardappels en gedeeltelijk erwten zijn verbouwd, bezwaard met opslag en ten dienste van het 7de perceel en met weg ten dienste van 6 en 7, langs de thans bestaande reed naar de Middelweg en bevoorrecht over de percelen 2 en 1. Houdt stek met hek aan perceel 2.

Nota: de voormalige vijver nr 261, groot 12,8 are, wordt verkocht bij 5,6,7 en 8, ieder afzonderlijk voor zodanig gedeelte als daaraan gelegen. De afscheiding tussen 5 en 6 wordt op het terrein aangewezen door een gruppel en zal voor gezamenlijke rekening van beide percelen moeten worden opgeslat, waarin een dam zal moeten blijven zitten voor de reed van perceel 6.

Perceel 6

Een stuk bouwland, waarop kanariezaad en rogge (totaal 186,01 are). Naastlegers zijn ten westen perceel 5, ten noorden perceel 8, ten oosten Roelof Thomas de Groot, ten zuiden de opvaart.

Perceel 7

Een stuk bouwland, waarop aardappels, groot 81,5 are. Bevoorrecht met opslag op perceel 5 en met weg over perceel 5,2 en 1, langs de bestaande reed naar de Middelweg, bezwaard met het daarstellen en onderhouden van een stek met hek aan perceel 5. Belast met 21 stuivers dijkschatting.

Perceel 8

Een stuk bouwland, waarop aardappels, vlas, wortels en rapen, groot 206,5 are. Bevoorrecht met opslag op perceel 2 en met weg over percelen 2 en 1, langs de bestaande reed naar de Middelweg. Belast met 2 floeren dijkschatting. Naastlegers zijn ten westen 7 en 2, ten noorden perceel 9, ten oosten de erven Witholt en Heert de Jong en ten zuiden perceel 6.

Perceel 9

Een stuk bouwland, waarop aardappels en cichorei, groot 86,8 are. Bevoorecht met opslag op perceel 2 en met weg over percelen 2 en 1, langs de bestaande reed naar de Middelweg, houdt hek en dam met perceel 2. Belast met 23 stuivers en 13 penningen dijkschatting.

Perceel 10

Een stuk bouwland, waarop aardappels, vlas en wortels, gelegen aan de Groene Dijk onder Minnertsga, groot 216,5 are. Bevoorrecht met opslag op perceel 2 en met weg over percelen 11, 2 en 1, langs de bestaande reed naar de Middelweg. Heeft ook een dam aan de Groene Dijk. Belast met 2 floeren, 3 stuivers en 8 penningen dijkschatting.

Perceel 11

Een stuk weiland, gelegen aan de Hornestreek onder Minnertsga, groot 199,5 are. Bevoorrecht met opslag op perceel 2 en met weg over percelen 2 en 1 langs bestaande reed naar de Middelweg. Bezwaard met weg ten dienste van perceel 10. Houdt hek en dam aan perceel 2. Vroeger bestond er ook een uitreëddam aan de Hornestreek. Belast met 2 floeren dijkschatting. Naastlegers zijn ten westen Taeke Lefferts Wiersma en Cornelis Eiberts Sikkema en ten noorden de Hornestreek.

Dorpskrant januari 1978 door Jan Heeringa

..... De veiling (van Klein Hermana in augustus en september 1883) geschiedde in twaalf percelen. Het eerste perceel, het huis op ruim 1 pdm (waar thans de familie T. de Zwart woont) werd beschreven op f 465,- door P. Laanstra, veekoopman en gardenier; grootvader van onze dorpsgenoot B. de With. Het werd direct verhoogd met 515 gulden (er gold toen 20% verhooggeld). Hieronder volgen de prijzen van de overige percelen.

Perceel 2: waarop een huizinge, bewoond door Melle Kuipers, 801 gulden.

Perceel 3: de huizinge, bewoond door S.T. Winselaar, beschreven op 2076 gulden en werd verhoogd tot 3176 gulden p.p. (alles per pondemaat)

Perceel 4: het appelhof op 444 gulden en met 40 gulden p.p. verhoogd.

Perceel 5: 480 gulden en verhoogd met 10 gulden. p.p.

Perceel 6: 505 gulden p.p. en verhoogd met 30 gulden.

De grote vijver van ruim 12 are werd verkocht bij de aangrenzende percelen: 5 t/m 8.

Perceel 7: 515 gulden; perceel 8: 444 gulden; perceel 9: 545 gulden; perceel 10: 467 gulden; perceel 11: 603 gulden; perceel 12: 388 gulden.

Het laatste perceel werd beschreven door P. Laanstra en niet verhoogd dus werd Laanstra koper. De rest werd gekocht door S. Winselaar.

Verkoop Klein Hermana 1908

Notaris A. Tadema te Sint Jacobiparochie zal op woensdag 19 februari 1908 in de herberg van L. Stienstra te Minnertsga veilen en op woensdag 4 maart 1908 in de herberg van W. Kooistra te Minnertsga finaal verkopen, telkens namiddag 3 uur:

De kleine, doch bij uitstek vruchtbare Sate en Landen met twee arbeidershuizen, "Klein Hermana" genaamd, gelegen tussen de Middelweg en de Hondestreek, ten noorden van en onder Minnertsga en door een opvaart verbonden aan het vaarwater "de Oudemeer", in gebruik bij Sjoerd Tabes Wenselaar en in het voorjaar van 1908 te aanvaarden.

Situatie omgeving Klein Hermans rond 1908. Winselaar heeft heel wat waterpartijen gedempt. Tegenwoordig rest alleen nog de kronkelige sloot, waar eens de speelvijver was. Het tuinwachtershuis en daar tegenover de Turkse gele tulpen uit de tijd van Collot d'Escury, die aan de voormalige Hearewei nog elk jaar bloeien.

Perceel 1

Huis aan de Middelweg, bewoond door Willem Hager, met de reed en aan weerskanten daarvan gelegen bouwgrond (nr 275, 274 en een klein deel van 435). Samen groot 27,9 are. Het huis bestaat uit: een grote kamer, waarin 2 bedsteden, voorhuis met bedsteed en achterhuis met koestalling en is voorzien van regenwaterbak en put. De scheiding tussen de percelen 1 en 2 is aan de noordkant van perceel 1. Het hek benevens de haag, hetgeen ten zuiden van deze scheiding ligt, behoort bij perceel 1. Dit perceel is bezwaard over de reed met de erfdienstbaarheid van weg ten behoeve van de percelen 2 tot en met 16 en ten behoeve van een ten westen gelegen stuk bouwland, eigen aan Pieter Hendriks Laanstra te Minnertsgea naar en van de Middelweg.

Perceel 2

Perceel bouwland, "Het Appelhof" genaamd met daarnevens ten oosten gelegen opvaart over de halve breedte en een perceel weiland, gelegen ten oosten en noorden van perceel 1, groot 113,9 are. Bevoorecht over perceel 1, alles naar en van de Middelweg en belast met het houden en onderhouden van de uitreeddam met bevrijding aan perceel 1. De scheiding tussen perceel 1 en het weiland van perceel 2 is het hek en haag langs de noordkant van perceel 1. De scheiding tussen het weiland van perceel 2 en perceel 6 is het stek aan de zuidkant van perceel 6.

Overname: de koper moet voor 16 gulden overnemen het hek tussen percelen 1 en 2 en het stek tussen het bouw- en weiland van perceel 2.

Perceel 3

De stelphuizinge met lytshuis, vuurhut, hovinge en weiland, met daarnevens ten oosten gelegen opvaart over de halve breedte, kadastraal bekend nummers 570 en 571 geheel en 568 en 572 gedeeltelijk, groot 38,9 are. Bezwaard met erfdienstbaarheid van weg langs de westkant van de schuur en over het weiland nr 570, tbv percelen 5, 8 t/m 16. Bevoorrecht over de percelen 2 en 1, alles naar en van de Middelweg en belast met houden en onderhouden van de uitreedsdam met bevrijding aan perceel 2.

De stelphuizinge bestaat uit: grote kamer, waarin 2 bedsteden en kast; opkamertje waarin 1 bedsteed en 2 kasten, gang, grote vorstvrije kelder; buithuis waarin stalling voor 3 paarden en 8 koeien en schuur met turfhok en is voorzien van regenwaterbak en put, terwijl in het lytshuis stalling is voor 2 koeien en 6 paarden.

De scheiding tussen de percelen 3 en 4 is op het terrein is door paaltjes aangeduid en loopt ongeveer evenwijdig met de zuidelijke muur van de schuur en op een afstand van ongeveer 3,4 meter daarvan en evenwijdig met de oostelijke muur van dezelfde schuur en op een afstand van 3,5 meter daarvan. De scheiding tussen de percelen 3 en 5 is het bestaande stek langs de noordkant van perceel 3.

Overname: de koper moet voor f 82,50 overnemen de dorsrol, de nieuwe tille boven de reed, de kippenlopen en matten, tevens het hek en de stekken aan de west- en oostkant der stelphuizinge. De op dit perceel aanwezige mesthoop blijft buiten de koop.

Perceel 4

Perceel bouwland met daarbij ten oosten gelegen opvaart over de halve breedte, groot 57,5 are. Belast met het houden en onderhouden van de uitreedsdam met bevrijding aan perceel 3. De scheiding tussen 3 en 4 is op het terrein met paaltjes aangeduid (zie perceel 3).

De kopers van 3 en 4 zullen op de scheiding een flink stek met ruimte voor een uitrijdhek moeten plaatsen, ter hoogte van 1 meter 10 boven de begane grond, bestaande uit palen, welke hoogstens 3 meter van elkaar mogen verwijderd zijn, waarboven een houten legger en bespannen met minstens 6 gegalviniseerde ijzerdraden (geen puntdraden), aangebracht op gelijke afstanden. Het maken en onderhouden van een uitrijdhek in dit stek tbv perceel 4 is ten laste van de koper van perceel 4.

Perceel 5

Perceel bouwland, gelegen ten noorden van perceel 3, groot 85 are. Belast met het houden en onderhouden van de uitreedsdam met bevrijding van perceel 3.

Overname: de koper moet voor f 5 overnemen het stek, welke de scheiding uitmaakt tussen de percelen 3 en 5. Onderhoud van dit stek komt ten laste van de koper van perceel 5.

Perceel 6

De huizinge ten noorden van perceel 2, bewoond door Foeke de Jong, met omliggend erf, bekend als nr 267 geheel en een gedeelte van 435, 449 en 568, groot 12,5 are. Huis bestaat uit grote kamer, waarin 2 bedsteden, voorhuis met bedsteed en kast en schuurtje, waarin stalling voor 2 koeien en 2 paarden en is voorzien van een put. Het kippenhok is van de huurder, blijft buiten de koop en kan bij de expiratie van de huur worden weggenomen. De scheiding tussen perceel 2 en 6 is het stek aan de zuidkant van perceel 6.

De scheiding tussen de percelen 6 en 7 is op het terrein door paaltjes aangeduid en loopt ongeveer evenwijdig met de noordelijke muur van het huis en op een afstand van 9,55 meter daarvan.

Perceel is belast met het houden en onderhouden van de afscheiding met uitreedsdam en bevrijding perceel 2.

Overname: de koper moet voor f 5 overnemen het stek met hek, welk de scheiding uitmaakt tussen perceel 2 en 6. Onderhoud stek ten laste van koper perceel 6.

Perceel 7

Een perceel bouwland, genaamd "De Omloop", groot 56,4 are. Vrij van erfdienstbaarheid langs reed naar de Middelweg en belast met het houden en onderhouden van de uitreedsdam met bevrijding aan perceel 4. De scheiding tussen de percelen 6 en 7 is op het terrein met paaltjes aangeduid en loopt evenwijdig met de noordelijke muur van het huis van perceel 6 en op een afstand van 9,55 meter daarvan. De scheiding tussen de percelen 7 en 13 is op de oostkant van perceel 7 door paaltjes aangeduid.

Nota betreffende percelen 6 en 7 zie perceel 4.

Perceel 8

Een met tarwe toegezaaid stuk bouwland met daarnaast ten zuiden gelegen opvaart over de halve breedte, groot 95,6 are. Belast met het houden en onderhouden van de uitreedsdam met bevrijding aan perceel 10. De scheiding tussen de percelen 7 en 9 is de bestaande greppel. De scheiding tussen de percelen 8 en 10 is op het terrein door paaltjes aangeduid.

Perceel 9

Perceel bouwland met de opvaart over de gehele breedte, groot 187,62 are. Vrij van erfdiensbaarheid over de reed naar en van de Middelweg. Belast met het houden en onderhouden van de uitreedsdam met bevrijding aan perceel 8. De scheiding tussen de percelen 8 en 9 is de bestaande greppel. De scheiding tussen percelen 9 en 11 is het midden van de sloot tussen deze percelen.

Perceel 10

Perceel bouwland met gerst toegezaaid met daarnaast ten westen een opvaart over de halve breedte, groot 99,1 are. Bezwaard en bevoorrecht naar en van de Middelweg. De scheiding tussen perceel 10 en 11 is de bestaande greppel. De scheiding tussen percelen 10 en 8 is op het terrein door paaltjes aangeduid, evenals de scheiding tussen de percelen 10 en 13. Overname: de koper moet voor f 10 overnemen het hek met palen en leggers tussen percelen 10 en 3.

Perceel 11

Een perceel bouwland (klaverland), gelegen ten oosten van 10, groot ongeveer 75,5 are. Belast met het houden en onderhouden van de uitreedsdam met bevrijding aan perceel 10. De scheiding tussen 10 en 11 is de bestaande greppel. De scheiding tussen percelen 11 en 12 is door paaltjes aangeduid. De scheiding tussen 9 en 11 is het midden van de sloot.

Perceel 12

Perceel bouwland in 2 stukken, groot 79 are. Vrij en bezwaard met weg van en naar de Middelweg, belast met het houden en onderhouden van de uitreedsdam met bevrijding aan perceel 13. De scheiding tussen 11 en 12 is aangeduid met paaltjes. De scheiding tussen 12 en 13 is de sloot en het verlengde van die sloot met paaltjes aangeduid.

Perceel 13

Perceel bouwland (klaverland), groot 85,9 are. Vrij en bezwaard met weg van en naar de Middelweg en belast met het houden en onderhouden van de uitreedsdam met bevrijding aan

perceel 10. Scheiding zie perceel 12. Scheiding tussen 10 en 13 is aangeduid door paaltjes, evenals tussen percelen 7 en 13.

Perceel 14

Perceel bouwland (klaverland), groot 90,6 are. Vrij van en naar de Middelweg en belast met het houden en onderhouden van de uitreedsdam met bevrijding aan perceel 13. Scheiding tussen 14 en 16 is het midden van de sloot. Overname: de koper moet voor f 1 het hek tussen 13 en 14 overnemen.

Perceel 15

Perceel bouwland, grenzend aan de Groenedijk, groot 214,4 are. Vrij van gang naar en van de Middelweg. Belast met het houden en onderhouden van de uitreedsdam met bevrijding aan perceel 16. Scheiding tussen de percelen is het midden der sloten. Overname: de koper moet voor f 1 het hek tussen 15 en 16 overnemen.

Perceel 16

Perceel weiland, uitkomende aan de Hornestreek, groot 206 are. Vrij van en naar de Middelweg. Belast met houden en onderhouden van de uitreedsdam met bevrijding aan perceel 13. Overname: de koper moet voor f 2 overnemen het hek met palen tussen 13 en 16.

Bepalingen:

Opslag:

De percelen 1,5,6,7,11 t/m 16 hebben recht van opslag op de zuidwesthoek van perceel 10, langs de westkant van de reed, aan de opvaart en wel vanaf perceel 8 tot de dam tussen de percelen 3 en 10, en langs de bestaande reed recht van weg naar- en van de opslagplaats, welk perceel 10 hiermee wordt bezwaard. De eigenaar van het perceel met opslag bezwaard, wijst de opslagplaats aan de opvaart aan. Onder recht van opslag wordt verstaan het lossen en laden van landbouwproducten, mest en materialen ten dienste van de bevoorrechte percelen en ligplaats van een en ander, telkens gedurende 8 dagen.

Opvaart:

Percelen 1 t/m 16 worden bevoorrecht met vrije vaart in de zg. "Hermana-opvaart", lopende naar het vaarwater "De Oudemeer", welke opvaart daarmee wordt bezwaard. In geval van slatting, uitbaggering of schoonmaken van deze opvaart zullen de naastgelegen percelen van de te veilen Zathe zonder vergoeding de slataarde en baggerspecie of ander vuilnis moeten ontvangen.

Brug:

Het onderhoud van de brug bij Dirkjeburen over de Hermana-opvaart is volgens overeenkomst, getekend in de maand januari 1877

Reden:

De reden moeten worden ugeoefend op de thans bestaande voet. Splitsing van percelen en stichting van gebouwen op met reed bevoorechte percelen worden niet beschouwd als verzwaring van die erfdienstbaarheid.

Mesthoop:

De mesthoop op de Sate en Landen aanwezig blijft buiten de koop en mag tot de eerste oktober 1908 zonder vergoeding op de tegenwoordige plaats op perceel 3 blijven zitten, om voor die datum vrij te worden vervoerd.

Aardappel- en rapenhopen:

De tegenwoordige aardappel- en rapenhopen blijven buiten de koop en mogen tot 1 juni 1908 zonder vergoeding op de landen blijven zitten, om voor die datum vrij te worden vervoerd.

Ploegen, bewerken en toezaaien der landen:

De kopers zijn verplicht voor het ploegen, bewerken en toezaaien der landen aan de verkopers een vergoeding te betalen.

Dorpskrant mei 1978 door Jan Heeringa

Verkoop Klein Hermana in 1908 (na het overlijden van eigenaar S.T. Winselaar):

..... Wanneer men de kaart van 1908 met die van 1883 vergelijkt, valt het op dat de oppervlakte water, vijvers en grachten nogal wat is afgenomen. Winselaar moet daar heel wat aan gedaan hebben. Verloop veiling:

De huizinge aan de Middelweg bewoond door Willem Hager, beter bekend als Willem Mol, werd door Dirk Groeneveld beschreven op 1117 gulden en verhoogd door R. Post met 20 gulden. Dit perceel werd bij de finale ingehouden. Het tweede perceel "Het Appelhof", toen weiland, werd beschreven op 827 gulden p.p. en bij de finale verkoop tot 882 gulden verhoogd maar eveneens ingehouden.

Perceel 3, de stelphuizinge, werd door slager Klaas Hogerhuis beschreven op 1886 gulden en daar kwam voor overname nog 82,50 gulden bij.

Perceel 4: beschreven op 821 gulden door B.v.d. Weg en werd met 20 gulden verhoogd; Perceel 5: beschreven door Tjipke Wijngaarden op 877 p.p. en werd 30 gulden verhoogd; Perceel 6: huizinge, bewoond door Foeke de Jong, werd beschreven op 512 gulden en door S. Wetterauw en anderen verhoogd tot 560 gulden; Perceel 7: p.p. beschreven op 692 gulden en verhoogd tot 696 gulden; Perceel 8: hoogste bod A. Wierda uit Firdgum en door A. Boersma verhoogd; Perceel 10: door B.v.d. Weg beschreven op 717 gulden p.p.; Perceel 11 beschreven door J. Zwager uit Firdgum op 764 gulden p.p.; Perceel 12 beschreven op 778 gulden door D. Groeneveld; Perceel 13 beschreven op 701 p.p. door F. Meersma; Perceel 14 beschreven door W. Goodijk en 1 gulden verhoogd; Perceel 15 beschreven door S. Sijtsma op 791 gulden; perceel 16: weiland beschreven door W. Goodijk op 758 en tot 800 gulden verhoogd.

Bij de finale verkoop werden de percelen 3 tot en met 16 bij samenvoeging met 1 gulden verhoogd. Dat geheel kwam daarmee op 31433,30 gulden. Daar kwam nog bij 175 gulden voor gedane werkzaamheden. De koper was IJ. de Boer. Ofschoon de stelphuizinge niet in zo'n beste staat verkeerde, kan men toch aannemen, dat het voor de familie De Boer een zeer voordelige koop is geweest.

Tegenwoordig is op deze plek een Paardencentrum cq Welzijnscentrum gevestigd, genaamd "Klein Hermana" zodat er toch weer paarden ronddraven, net als voor de afbraak. Op deze manier herinnert toch nog iets aan deze gelijknamige state en blijft er na dit onderzoek "Klein Hermana van state naar sate" het nodige over bekend.